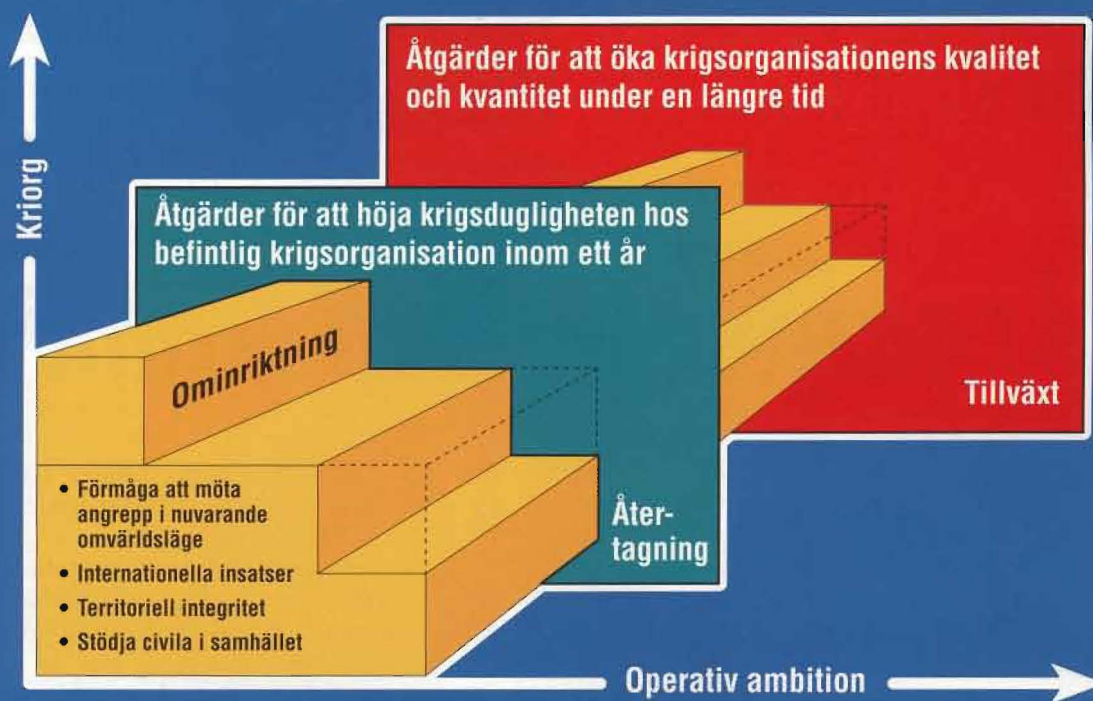

Anpassning och krisplanläggning

Försvarsbeslutet 1996 markerar ett trendbrott i vår försvarspolitik. För mig är det väsentligt att alla försvarsanställda uppfattar och förstår innebörden av den grundläggande förändringen.

Sveriges säkerhetspolitiska mål ligger fast. Riksdag och regering har bedömt att omvärldsläget för närvarande medger en reducering av krigsorganisationen och dess beredskap. Vår förmåga att försvara landet mot väpnat angrepp skall säkerställas genom att Försvarsmakten har en förmåga till anpassning.

● ● Försvarsmakten måste därför, inom ett år, kunna återta krigsorganisationens krigsduglighet och beredskap samt på längre sikt kunna utöka krigsorganisationens kapacitet kvalitativt och kvantitativt. Anpassningsförmågan skall också medge handlingsfrihet att möta nya, förändrade krav på Försvarsmaktens förmåga.

Krigsorganisationens kvalitet, långsiktiga och stabila utveckling samt personalens yrkesskicklighet är de viktigaste grundstenarna för att möta de utökade kraven på Försvarsmaktens anpassningsegenskaper.

Krigsorganisationen och verksamheten för att utveckla krigsförband bildar en grundläggande plattform för anpassningsförmågan på längre sikt. Den är grunden för personalens kompetens både när det gäller att utbilda individer och förband, att utveckla taktiskt och operativt tänkande och att integrera ny materiel i organisationen.

● ● Försvarsmaktens långsiktiga utveckling måste säkerställa förmågan att relativt snabbt kunna bygga upp militär kapacitet som kan verka i en modern stridsmiljö, innefattande tredimensionell krigföring och det så kallade fragmenterade stridsfältet. Krigsorganisationen skall dessutom över tiden inneha en förmåga att hävda territoriell integritet, att kunna hantera kriser och konflikter i vårt närområde, att i utökad grad kunna delta i internationell verksamhet samt att kunna stödja samhället vid svåra påfrestningar och risker i fred.

Att växa i kapacitet, att kunna möta nya och oförutsedda hot eller utvecklingar är inte möjligt om inte organisationen har hög kompetens, goda utbildningsbetingelser samt taktisk och teknisk förmåga. Försvarsmaktens anpassningsförmåga och dess trovärdighet är med andra ord helt beroende av att den materiella och personella kvaliteten kan upprätthållas.

● ● En krigsorganisation dimensionerad av kravet på anpassningsförmåga måste innehålla en kärna av operativt användbara och allsidiga förband med hög teknisk och personell kvalitet. Sådana förband har de bästa förutsättningarna att innehålla de system och den taktik som krävs i framtidens stridsmiljö. ■

Owe Wiktorin

Owe Wiktorin
Överbefälhavare

Regeringens krav på Försvarsmakten

I nuvarande omvärldsläge är de militära hoten, enligt regeringens bedömning, starkt begränsade. Försvarsmakten skall emellertid ha förmågan att anpassa sig till förändrade krav och förutsättningar i detta avseende. På motsvarande sätt skall förmågan att lösa övriga uppgifter kunna anpassas.

Försvarsmaktens beredskap skall därför medge att organisationens huvuddel inom ett år efter beslut uppnått full krigsduglighet. Beredskap, organisation och planläggning skall vidare medge att Försvarsmaktens förmåga långsiktigt kan anpassas, det vill säga, utökas eller förändras för att motsvara framtida krav och behov.

För att ha anpassningsförmåga måste Försvarsmakten kunna:

- ▶ Skapa förutsättningar för att höja krigsdugligheten.
- ▶ Skapa förutsättningar för tillväxt.
- ▶ Skapa förutsättningar för ominriktning.

Text: HKU/7170

Återtagning

Förmåga till återtagning

Försvarsmakten har sedan 1993 årsvis genomfört planläggning för ett eventuellt återtagande av krigsförbandens krigsduglighet. Planeringen har successivt förbättrats och fått en högre detaljeringsgrad. I planen regleras förbandsutbildning samt förbandens komplettering av förnödenheter, anläggningar och tjänster. Huvuddelen av de hittills realiserbarhetsprövade behoven av förnödenheter med mera har befunnits möjliga att tillgodose genom produktion under ett krisår. Försvarsmakten har därutöver avdelat resurser för viss fredsproduktion för att säkerställa krisproduktion av vissa förnödenheter.

De senaste årens reducering av försvarsanslagen i kombination med satsningen på materiell utveckling har medfört att besparingar tagits ut i förbandsverksamheten, främst avseende fortsättningsutbildning. I viss mån har även grundutbildning och kompetensutveck-

ling av yrkes- och reservofficerare påverkats. Besparingarna har till del kunnat hanteras genom rationaliseringar. Men inskränkningar i verksamheten har inte kunnat undvikas, varför vissa förbands krigsduglighet har nedgått.

Inom militärområdena har återtagningsplanen varit föremål för stabsövningar och spel. Samtliga militärbefälhavare bedömer att återtagningsplanerna inom respektive militärområde till väsentliga delar är genomförbara. Försvarsmaktens sammanfattande värdering visar, att de väsentliga delarna av krigsorganisationen kan återta anbefalld krigsduglighet under en tolv månaders period.

Återtagning på kort sikt

Krigsduglighet. – Möjligheterna att genomföra en höjning av krigsdugligheten till anbefalld nivå påverkas av från vilken nivå som höjningen skall starta men också vilka resurser som disponeras

under den tidsperiod som höjningen skall ske. Förutsatt att tillräckliga ekonomiska medel avdelas för återtagningen är den enskilt väsentligaste faktorn för säkerheten i genomförandet av återtagning krigsförbandens krigsduglighet efter genomförd grundutbildning eller fortsättningsutbildning.

Under 1997 och 1998 har en förstärkning av resurserna till förbandsverksamheten, främst avsedd för en något utökad fortsättningsutbildning, genomförts respektive planerats. Planeringsläget medger för närvarande inte en avsevärd ökning av resurserna för förbandsverksamhet. Målsättningen är att ytterligare förstärka resurserna 1999 för att på sikt erhålla en sådan krigsduglighet hos krigsförbanden att möjligheten till återtagning under en tolv månadersperiod är helt säkerställd.

Personell kompetens. – Den fast anställda personalens och reservofficerarnas kvalitet och kompetens är starkt kopplad till förbandens krigsduglighet och möjligheten till återtagning. I likhet ▶

med förbandsutbildningen har även inom detta område de senaste årens ekonomiska förutsättningar medfört minskad resurstilldelning. Detta har resulterat i ett ackumulerat behov av personalutbildning som accentueras av den pågående mekaniseringen av arméns brigader. Utbildningsbehovet möts till del genom en viss resursförstärkning under 1997 och en ytterligare förstärkning 1998 för att på sikt, inom försvarsbeslutsperioden, erhålla balans mellan resurser och behov.

Förnödenheter. – Reservmaterielsbristen är för närvarande i vissa hänseenden besvärande. Det är därför nödvändigt att utreda och fastställa minimibeståndet av reservmateriel i fred, främst vad avser stridsfordon, fartyg och flygplan. I samband med detta bör en fördjupad realiserbarhetsprövning av reservdelsförsörjningen genomföras för att ge beslutsunderlag för en eventuellt utökad fredsanskaffning.

Den reduktion av krigsorganisationen som genomförts efter försvarsbesluten 1992 och 1996 innebär på längre sikt *ökad risktagning* mot bakgrund av att försvarsindustrins produktionskapacitet sannolikt sjunker och inom vissa områden riskerar att helt gå förlorad.

Återtagnig på längre sikt

Den nuvarande krisplanläggningen, utvecklingen av planerings- och värderingsmetodik, de långsiktiga satsningarna som planeras avseende förbättrad kvalitet i grundutbildning samt

en viss utökning av fortsättningsutbildning medför att Försvarsmaktens förmåga till återtagning avseende förbandsutbildning förbättras under nästkommande planeringsperiod.

Däremot kan den bedömda strukturella förändringen (reduceringen) av inhemsk försvarsindustri med hänsyn till krympande hemmamarknad bli gränsättande för Försvarsmaktens behov av komplettering av förnödenheter, anläggningar och tjänster.

Trots att Försvarsmaktens förmåga till återtagning, åtminstone vad gäller förbandsutbildning, förbättras över tiden bör återtagningssystemets effekter på krigsorganisationen och begreppets giltighet diskuteras i ett vidare perspektiv.

Den nuvarande krisplanläggningen i form av återtagning under en krisperiod när militära resurser i vårt närområde istandsätts, är ett resultat av övergången från det tidigare invasionsförsvaret, med stridskrafter i relativt hög beredskap, till ett anpassningsförsvaret, vars beredskap måste höjas under en längre period för att kunna försvara landet mot väpnat angrepp.

● Den försvarspolitiska grunden för återtagningssystemet är att väpnade angrepp mot Sverige bedöms osannolika, så länge det nuvarande säkerhetspolitiska omvärldsläget består, samt att de rent militära förutsättningarna att genomföra sådana angrepp under ett antal år kommer att vara starkt begränsade.

Återtagnig är i det sammanhanget en beredskapshöjande åtgärd av stor omfattning. Den kommer att påverka samhället i sin helhet och som dessutom

skall genomföras under stark tidspress i ett oklart och relativt snabbt försämrat säkerhetspolitiskt läge.

På sikt bedöms att militära styrkor i vårt närområde istandsätts kvalitativt och eventuellt kvantitativt, vilket innebär att möjligheten till militära angrepp, utan en relativt lång återuppbyggnadsperiod, återskapas. Därmed förlorar konceptet återtagning, i dagens mening, aktualitet och giltighet.

Att långsiktigt utveckla en krigsorganisation mot den personella och materiella kvaliteten som krävs för att framgångsrikt möta det moderna krigets miljö medger inte, utan avkall på kvalitet, att brister byggs in i systemet. Att under lång tid, 5-10 år, medvetet underskrida personalens, förbandens och vapensystemens kapacitet under grund- och repetitionsutbildning – det vill säga att *utbilda mot en allt för låg krigsduglighet* – medför att kompetens för de högre nivåerna förloras resulterande i en *allvarligt urholkad anpassningsförmåga*.

De ovan beskrivna ofullkomligheter i återtagningssystemet på sikt samt de förändringar som genomförts under senare år, bland annat de strängare kraven på förvaring av vapen och ammunition, medför att ett förändrat beredskaps- och mobiliseringssystem bör övervägas. Målbilden för en eventuell förändring bör innehålla en bredare differentiering av krigsförbandens beredskap och deras mobiliseringstider i syfte att *skapa ett flexiblare beredskapssystem* bättre svarande mot framtidens säkerhetspolitiska läge och de därmed förknippade osäkerheterna. Studier med denna inriktning kommer att inledas under 1997-98.

Bedömd tillväxtförmåga

När anpassningsförmågan i grundorganisationen skall stärkas finns två principiella handlingsvägar. En är att bibehålla krigsorganisationsstrukturen och kvalitetsmässigt tunna ut förbanden. En annan är att behålla en mindre organisation med hög kvalitet som i sig har en förmåga att utöka krigsorganisationen. Båda handlingsvägarna har tillämpats i de hittills vidtagna åtgärderna.

För att skapa goda förutsättningar för tillväxt har ett antal åtgärder vidtagits i grundorganisationen:

- En 13:de armébrigad vidmakthålls genom vakantsättning av en bataljon i fyra av brigaderna.
- En 13:de flygdivision behålls genom att ytterligare en JA 37-division vidmakthålls och målflygdivisionen avvecklas.
- En patrullbåtsdivision typ HUGIN vidmakthålls under försvarsbeslutsperioden. Två ubåtar vidmakthålls i materiell beredskap.
- Drygt 400 yrkesofficerare behålls i organisationen utöver krigsförbandens behov för att bredda tillväxtbasen.
- Rekrytering och utbildning av reservofficerare vidmakthålls på en relativt hög nivå.

- Utbildning av värnpliktiga överstigande krigsorganisationens behov genomförs, bland annat på grund av beredskapsskäl.
- Riktade satsningar på forskning och teknikutveckling inom väsentliga teknikområden genomförs.
- Materiel med lång livslängd från förband som avvecklas vidmakthålls som materiella mobiliseringsenheter.

För att säkerställa förmågan till anpassning avdelar Försvarsmakten resurser till forskning och teknikutveckling. Under försvarsbeslutsperioden avdelar Försvarsmakten drygt 2.700 Mkr till forskning och teknikutveckling inom främst följande områden:

Tillväxt

- ▶ Signaturanpassningsteknik.
- ▶ Undervattensteknik.
- ▶ Telekrig (inklusive sensorer, målsökare och störsändare).
- ▶ Flygsystemteknik.
- ▶ Generell teknikutveckling, med tyngdpunkt på:
 - programvaruteknik,
 - elektronik och byggsätt,
 - systemteknik för komplexa system,
 - modellering och simulering,
 - produktionsteknik för stegvis uppgradering/modifiering.
- ▶ Vapensystemteknik, främst inriktad mot intelligent ammunition och ballistiska skydd.
- ▶ Kompetens för tekniköverföring från forskning inom området människa-system-interaktion (MSI).
- ▶ Systemteknisk kompetens inom området obemannade farkoster i syfte att ge handlingsfrihet för framtida anpassning.

Under en tidsperiod om fem år eller kortare bedöms en uppbyggnad av Försvarsmaktens kapacitet inte kunna tillföra några väsentliga förändringar vad avser organisation, nya förmågor, nya materielsystem eller någon avsevärd teknisk utveckling (annan än de som finns inom ramen för ordinarie programplan). Snarare kommer tillväxten att karakteriseras av forcerad anskaffning, modifiering och utbyggnad av befintliga system och funktioner samt en numerär förstärkning av organisationen.

Avvecklingen av de förband som inte inryms i försvarsbeslutet genomförs perioden 1997-99. Under perioden finns möjligheter att åter öka krigsorganisationens numerär. Huvuddelen av förbanden kan återuppbyggas om ekonomiska resurser avdelas. Dock utgör personal och materiel från avvecklade krigsförband tillväxtpotential endast under en begränsad tid.

Tillväxtförmågan på längre sikt

Försvarsmaktens tillväxtplanering, syftande till att vidmakthålla och stärka tillväxtförmågan i krigsorganisationen, är ännu endast i en begynnelsefas. Planeringsmetodiken måste ytterligare utvecklas. Planeringens resultat får utvisa vilka ytterligare åtgärder Försvarsmakten bör vidta för att på lång sikt vidmakthålla och om möjligt öka förmågan till tillväxt.

Försvarsmakten kan dock konstatera, att en gränssättande faktor för tillväxtförmågan är tillgång till kompetent befäl och kvalificerade värnpliktiga. De yrkesofficerare, som för närvarande behålls utöver krigsorganisationens behov, är en väsentlig resurs men bedöms inte täcka behovet fullt ut i en tillväxtsituation. En lämplig och ekonomiskt rimlig lösning för att säkra tillgången till kvalificerat befäl är ett bättre utnyttjande av reservofficersutbildningen. Ett instrument – som kan utnyttjas för att såväl höja kvaliteten inom grundutbildningen som för att öka anpassningsförmågan – är att reservofficerare ges möjlighet till tidsbegränsad anställning i grundorganisationen.

● ● Vikten av goda förutsättningar för materielförsörjning har understrukits tidigare. En viktig förändring i detta sammanhang är den vidgade synen på internationellt materielsamarbete som ges uttryck för i försvarsbeslutet. Den säkerhetspolitiska utvecklingen medger nu att Försvarsmaktens materielförsörjning bör kunna ske i nära samarbete med andra länder. I försvarsbeslutet görs bedömningen att ett ökat och fördjupat försvarsmaterielsamarbete skapar goda förutsättningar för tillförsel av ny materiel, även i tider när den internationella efterfrågan är stor. En förutsättning för

ett utökat internationellt samarbete torde dock vara att svensk försvarsindustri besitter en sådan kompetens att Sverige förblir en intressant samarbetspartner.

Försvarsmaktens tillväxtförmåga på längre sikt är, i större utsträckning än förmågan på kort sikt, förknippad med de tidigare beskrivna osäkerheterna. Innan de studier, analyser och utredningar som kommer att utgöra grunden för tillväxtplanen är genomförda, är det därför vanskligt att dra några konkreta slutsatser avseende Försvarsmaktens tillväxtförmåga på sikt. Vissa allmängiltiga och grundläggande förhållanden bör dock framhållas.

Generellt kan konstateras att på några års sikt, efterhand som personal och krigsmateriel som utgått ur krigsorganisationen helt avvecklats och den inhemska försvarsindustrins möjligheter att förse krigsorganisationen med materiel och förnödenheter sannolikt har reducerats, kan nya åtgärder behöva vidtas för att skapa goda förutsättningar för Försvarsmaktens förmåga till tillväxt. Försvarsmaktens särskilda satsningar på forskning och teknikutveckling, värnpliktsutbildning utöver krigsorganisationens behov samt strävan att utnyttja potentialen i reservofficersutbildningen skall ses i detta sammanhang.

● Under de första åren av en lång tillväxtperiod bedöms Försvarsmaktens beroende av inhemsk industri vara större än under ordinarie fredstida förhållanden. Det bedöms dock inte meningsfullt att med fredsanslag lagerhålla strategisk materiel eller söka vidmakthålla industriell kapacitet och omställningsförmåga för detta tidiga skede. Om kompetens och marknad finns kommer industrin att skaffa sig förutsättningar för produktion. Saknas däremot kompetens och kapacitet inom viktiga områden bedöms möjligheterna som små att inom rimlig tid genomföra tillväxt.

Slutsatser

De generella åtgärder som kan vidtas bör inriktas mot att vidmakthålla kompetens inom de grundläggande teknikområden mot vilka Försvarsmaktens forskning och teknikutveckling nu är riktade, en fortsatt utveckling av förbandens interoperabilitet samt att vidmakthålla och öka krigs- och grundorgani-

Ominriktning

sationens kompetens inom områden som minröjning, skyddstjänst, internationella transporter, humanitära insatser och katastrofhjälp, förmåga att ge suveränitetsstöd i form av utbildning, etc.

Därutöver måste vidare åtgärder analyseras och beslutas om från fall till fall utifrån de förutsättningar som finns inom krigs- och grundorganisationen.

De bästa förutsättningarna för en bred anpassningsförmåga, svarande mot kra-

vet på förmåga till ominriktning, torde säkerställas genom en kvalitativ utveckling av krigsorganisationen, bibehållande av hög personell kompetens inom organisationen samt fortsatt satsning på bevarande av kompetens inom basteknikområden. Kvalitet tekniskt och personellt samt en aktiv och framåtriktad teknisk utveckling är, i kombination med Försvarsmaktens ordinarie planeringsprocess, grundläggande för förmågan till ominriktning. ■

